

**ÄIDIN JA VAUVAN VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN
TUKEMINEN MAMMAMUSKARIN AVULLA**

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU

Musiikin koulutusohjelma

Varhaisiän musiikkikasvatus

Opinnäytetyö

Kevät 2007

Elli-Maria Joensuu

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma

JOENSUU, ELLI-MARIA: Äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen mammamuskarin avulla

Varhaisiän musiikkikasvattajan opinnäytetyö, 35 sivua

Kevät 2007

TIIVISTELMÄ

Tutkin opinnäytetyössäni sitä, voiko perheen ulkopuolinen henkilö vaikuttaa äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen vahvistamiseen laulujen ja lorujen avulla.

Tarkastelen opinnäytetyössäni aluksi kiintymyssuhdeteoriaa sekä varhaiseen vuorovaikutukseen vaikuttavia tekijöitä. Olen myös kerännyt tietoa musiikin vaikutuksesta sikiöön sekä lapsen myöhempään kehitykseen.

Perustin mammamuskariryhmän, johon kuului viisi odottavaa äitiä. Tapasimme äitien kanssa neljä kertaa ennen vauvojen syntymää ja kerran sen jälkeen kun vauvat olivat syntyneet. Tunneilla kerroin äidille esimerkiksi laulujen ja lorujen merkityksestä varhaisessa vuorovaikutuksessa sekä vauvan vuorovaikutustarpeista ja -taidoista. Tämän tietopuolisen osuuden lisäksi lauloimme, loruilimme sekä tanssimme ja liikuimme musiikin mukana. Tuntimme alkoi aina kuuntelulla.

Tutkimustehtävänäni oli arvioida, motivoiko mammamuskarin raskaana olevaa äitiä laulamaan ja loruttelemaan vauvalleen ja sitä kautta luomaan turvallisen kiintymyssuhteen, joka on lapsen emotionaalisen, sosiaalisen ja moraalisen kehityksen perusta.

Keräsin tutkimukseeni tietoa äideiltä kyselylomakkeen avulla. Apuna johtopäätöksien tekemisessä oli myös tunneilla ja sähköpostitse käydyt keskustelut.

Kaikilla ryhmässäni olleilla äideillä oli ennestään jo yksi tai kaksi lasta. He olivat tottuneet käyttämään lauluja ja loruja osana lastenhoitoa jo ennen mammamuskariin osallistumista. Keskityin tarjoamaan äideille uusia lauluja ja loruja sekä rohkaisemaan heitä käyttämään omaa ääntään. Vaikka äidit olivat sitä mieltä, että mammamuskarista olisi eniten hyötyä esikoistaan odottavalle äidille, kaikki olivat kuitenkin tyytyväisiä mammamuskarin antiin. Äidit palauttivat mieliinsä jo unohtuneita lempilaulujaan. He myös lauloivat lapsilleen ollen enemmän tietoisia laulamisen merkityksestä vauvan ja äidin varhaisen vuorovaikutuksen syntymisessä. Tärkeintä ei ollut se, että äidit käyttäisivät minun opettamiini lauluja ja loruja vaan käyttäisivät niistä itselleen parhaiten sopivat. Mammamuskarin oli kokonaisuudessaan onnistunut ja aion perustaa vastaavia ryhmiä myös tulevaisuudessa.

Avainsanat: Varhaisiän musiikkikasvatus, varhainen vuorovaikutus, kiintymyssuhde, mammamuskarin

University of Applied Sciences in Lahti
Faculty of Music

JOENSUU, ELLI-MARIA: Supporting the early child-mother interaction by
music playschool

Thesis concerning music education for children, 35 pages

Spring 2007

ABSTRACT

In this thesis I focus on early interaction and the impact of songs and rhymes on the early interaction. I study whether a person outside the family can affect the early interaction between the mother and the baby by using songs and rhymes.

In this thesis I first study the theory of early interaction. I have also collected information on the effect of music on the fetus and later development of the child.

I founded a music playschool group, which included five pregnant mothers. We met four times before the birth and one time after the birth of the children. During the meetings I gave the mothers information on the meaning of songs and rhymes to the early interaction between the mother and the baby. I also gave the mothers information on the baby's skills to be part of early interaction. In addition during the meetings we sang, danced and moved along with music. The meetings always started with the listening of a piece of music.

The goal of this study was to evaluate if the music playschool meetings motivated the pregnant mothers to sing and rhyme to their baby and to evaluate if these meetings had a positive effect on early interaction.

I collected information from mothers by a questionnaire. I also collected information by email and discussion with the mothers during the music playschool meetings.

The mothers who took part in this study all had previous children. They were used to singing and rhyming to their children. I offered the mothers new songs and rhymes and encouraged them to use their own voice. The mothers thought that music playschool is most useful to mothers who are pregnant for their first child. In spite of this they all thought that music playschool was a good experience. The mothers remembered songs that they had already forgotten. They were also more aware of the positive effect of singing on the early interaction between the baby and the mother. It was not important to use the songs that I taught them but to use songs that the mothers felt good with. This music playschool succeeded and I intend to found similar groups in the future.

Keywords: Early childhood music education, early interaction, attachment, music playschool

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KIINTYMYSSUHDETEORIA	3
2.1 Mitä kiintymyssuhteet ovat?	3
2.2 Peritty vai opittu käyttäytyminen?	4
2.3 Varhaisen kiintymyssuhteen vaikutus aikuisuudessa	5
3 ÄIDIN JA LAPSEN VARHAINEN VUOROVAIKUTUS	6
3.1 Mitä vuorovaikutus on?	6
3.2 Vastasyntyneen vuorovaikutustarpeet ja –taidot	8
3.3 Ei-kielellinen vuorovaikutus	9
3.4 Kielellinen vuorovaikutus	10
3.5 Musiikillinen vuorovaikutussuhde	10
4 VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYS AISTIEN KEHITTYYMISEEN	12
4.1 Tunneilmaisu	12
4.2 Näköaistin kehittyminen	12
4.3 Kuuloaistin harjoittaminen	13
4.4 Motoriskineesteettinen harjoittelu	13
5 MUSIIKIN VAIKUTUS PIENEN LAPSEN ELÄMÄÄN	14
5.1 Sykkivä sointivärikylpy	14
5.2 Musiikin kuuntelu sikiöaikana	15
5.3 Musiikin vaikutus puheen kehitykseen	15
6 TOIMINNAN SUUNNITTELU	17
6.1 Ryhmäläisten löytäminen	17
6.2 Yhteisten aikataulujen sopiminen	18
6.3 Tuntien suunnittelu ja työtapojen esittely sekä käyttö	18
6.4 Tuntien kulku ja sisältö	19

• Ensimmäinen tuokio	20
• Toinen tuokio	22
• Kolmas tuokio	24
• Neljäs ja viimeinen tuokio	25
7 TIEDON KERÄÄMINEN	27
7.1 Kyselylomakkeen tarkoitus	27
7.1.1 Mahdolliset aiemmat kokemukset laulujen ja lorujen käytöstä	28
7.1.2 Lempilaulut ja –lorut	28
7.1.3 Mammamuskarissa opeteltujen laulujen ja lorujen hyödyllisyys	28
7.1.4 Oma suhde musiikkiin	29
7.1.5 Ajatuksia mammamuskarituokioista	29
7.2 Sähköpostikeskustelut	29
7.3 Yhteinen tapaaminen vauvojen synnyttyä	30
8 POHDINTA	31
LÄHTEET	34
LIITTEET	35

1 JOHDANTO

Pohdin opinnäytetyössäni pystyykö perheen ulkopuolinen henkilö vinkeillään tukemaan äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen syntyä. Aihetta miettiessäni sain idean kätilönä työskentelevältä äidiltäni. Hän on pitkän työuransa aikana huomannut, miten tieto pienen vauvan hoitamisesta on vähitellen huonontunut. Nuoret äidit eivät ole välttämättä koskaan aikaisemmin hoitaneet pieniä lapsia, eivätkä näin ollen tiedä, miten toimia oman vastasyntyneen vauvansa kanssa. Monilta nuorilta perheiltä puuttuu myös läheinen tukiverkosto, sillä monet asuvat eri kaupungeissa ja pitkänkin matkan päässä omista vanhemmistaan ja sukulaisistaan.

Vauvan kanssa laulettavat ja leikittävät laulut ja lorut eivät siis enää kulje perintönä sukupolvilta toisille. Loruiluun ja lauleluun kuuluu isona osana lapsen kanssa lähekkäin olo ja tiiviit katsekontaktit. Läheisyys ja lapsen eleiden ja ilmeiden tarkkailu ja niihin vastaaminen ovat lähtökohtina hyvän varhaisen vuorovaikutuksen synnylle. On tutkittu, että äidit tarvitsisivat tukiverkoston ympärilleen, jotta he jaksaisivat olla läsnä omalle lapselleen ja vastata lapsen tarpeisiin. Halusin mammamuskarilla antaa äideille pieniä vinkkejä, joilla he voivat vaikuttaa varhaisen vuorovaikutuksen syntyyn omaa ääntään käyttämällä ja hellimällä lastaan kosketuksilla ja esimerkiksi tanssimalla ja heijamalla lasta.

Perustin oman mammamuskariryhmän, jossa minulla oli viisi odottavaa äitiä. Kaikki äidit kertoivat, että he laulavat jo syntyneelle lapselle/ lapsilleen. Tavoitteenani olikin saada äidit nauttimaan omasta äänestään ja tätä kautta rohkaista heitä laulamaan myös tulevalle vauvalle. Tämä haaste osoittautuikin siis melko helpoksi. Keskityinkin sitten tarjoamaan mahdollisimman monipuolisesti erilaisia lauluja ja loruja. Kysyin myös heidän omia laulutoiveitaan. Korostin kaikilla tunneilla, miten tärkeää on, että äiti pitää niistä lauluista joita laulaa, koska vauva kyllä havaitsee äidin tuntemukset herkästi. Laulujen sanoillakaan ei alkuvaiheessa ole merkitystä, tärkeintä on tunne, joka välittyy äidiltä vauvalle. Äidin ja vauvan sekä myös muiden perheenjäsenien välinen vuorovaikutus alkaa jo sikiöaikana. Lapsi tunnistaa äitinsä ja isänsä äänen heti synnyttyään.

Ääni onkin ensimmäinen turvallisuuden tunteen luoja vastasyntyneelle lapselle. Kun äiti tai isä hyräilee juuri maailmaan tulleelle pienokaiselle, hän rauhoittuu. Jos laulua on laulettu jo sikiöaikana, lapsi tunnistaa sen. Nykyään vastasyntyneitä pidetään kyvykkäämpinä kuin aikaisemmin. Vauvalla on alusta alkaen kyky havainnoida ympäristöään ja omaa itseään aistiensa avulla. Aistien kehittyminen ja eriytyminen edellyttävät kuitenkin vuorovaikutusta toisiin ihmisiin. Kerään tässä tutkimuksessa monenlaista tietoa. Tutustun esimerkiksi kiintymyssuhdeteoriaan sekä varhaisen vuorovaikutuksen syntyyn vaikuttaviin tekijöihin. Ryhmäläisten kokemuksista kerään tietoa tunneilla syntyneiden keskustelujen sekä keräämäni kyselyaineiston pohjalta. Lisäksi olen saanut äideiltä palautetta sähköpostitse sekä viimeisellä yhteisellä tapaamiskerrallamme, joka oli maaliskuussa, kun kaikkien ryhmäläisteni vauvat olivat jo syntyneet. Viimeisellä tapaamiskerralla mukana olivat myös vauvat. Kokoan lopuksi yhteen kokemukseni ja havaitsemani asiat prosessin kulusta.

2 KIINTYMYSSUHDETEORIA

2.1 Mitä kiintymyssuhteet ovat?

”Jo yli viisikymmentä vuotta sitten Englannissa tutkittiin innokkaasti varhaista vanhempi-lapsi-suhdetta. Silloin John Bowlby julisti, että äidin rakkaus on vauvalle yhtä välttämätöntä kuin vitamiinit – ilman rakkautta ihmislapsi ei kasva eikä kehity, äärimmäisessä puutteessa ei edes selviä hengissä” (Tamminen 2004, 62).

Lapsuutemme tunnesiteet, jotka kehittyvät vakituiseen hoitajaamme, ovat pohjana ihmissuhteillemme. ”Englantilainen psykiatri John Bowlby esitti 50-luvulla runsaasti jatkotutkimuksia siitä, miten lapsen varhainen kiintymyssuhde (*attachment*) hoitajaansa (joka usein on lapsen äiti) vaikuttaa lapsen sosioemotionaaliseen kehitykseen ja myöhemmin aikuisiässä hänen tunnesuhteisiinsa”(Himberg & Jauhiainen 2000, 52). Kun lapsi reagoi positiivisesti toiseen ihmiseen ja tuntee olonsa turvalliseksi ja onnelliseksi tämän seurassa, voidaan sanoa, että lapsella on kiintymyssuhde. Lapsi tuntee suhteessa olonsa turvalliseksi sekä oppii sen kautta toimimaan erilaisissa tilanteissa. (Himberg & Jauhiainen 2000, 52.)

Jokainen lapsi kehittää kiintymyssuhteen vakituiseen hoitajaansa. Mary Ainsworthin (1978) mukaan kiintymyssuhteen laatu voi kuitenkin vaihdella. Ainsworth tutkimuskumppaneineen on nimennyt kolme erilaista kiintymyssuhdetta vanhempien ja lasten välille. 1. Turvallinen kiintymys, jossa hoitaja tyydyttää lapsen tarpeet sekä antaa hänelle turvaa ja hellyyttä. Näin lapsi tuntee olevansa rakastettu ja uskaltaa sitä kautta käsitellä sekä hyviä että pahoja tunteita yhdessä aikuisen kanssa. 2. Välttelevässä kiintymyksessä lapsi on oppinut, ettei välttämättä saa aikuiselta aina tarvitsemaansa tukea. Lapsi ei uskalla näyttää aikuiselle kielteisiä tunteita, koska pelkää tulevansa torjutuksi ja aiheuttavansa vanhemman ärtymisen.

Välittelevästi käyttäytyvillä hoitajilla on havaittu puutteita omissa sosiaalisissa taidoissa sekä empatiakyvyssä. Tällaiset hoitajat jättävät erityisesti lapsen kielteiset tunteet huomiotta. 3. Ambivalentisti kiintyneiden lasten vanhemmat ovat yleensä passiivisia ja käyttäytyvät epä johdonmukaisesti. Hoitaja suhtautuu usein välinpitämättömästi lapsen hakiessa lohdutusta, mutta ovat vastaanottavaisia lapsen kielteisille tunteille. Tästä syystä usein vain lapsen negatiivinen käytös huomioidaan. (Himberg & Jauhiainen 2000, 53.)

2.2 Peritty vai opittu käyttäytyminen?

Esimerkiksi Bowlby on esittänyt, että hoitajan ja lapsen välinen kiintymyssuhde takaa lapsen säilymisen hengissä. Ihmislapsi on avuton olento verrattaessa häntä muiden lajien jälkeläisiin. Hän tarvitsee jatkuvaa huolenpitoa. Pieni lapsi käyttäytyy tietyllä tavalla saadakseen hoivaa ja säilyäkseen näin hengissä. Tämän näkemyksen mukaan kiintymys- ja hoivakäyttäytyminen on koodattuna ihmisen perimään. (Himberg & Jauhiainen 2000, 54.)

Oppimisteoreettinen näkemys uskoo kiintymyssuhteen syntymisen olevan monitasoinen oppimisprosessi. Kiintymyssuhteen synnylle on tärkeää vauvan ja hoitajan välinen vastavuoroisuus. Vauva palkitsee hoitajan antaman hoivan hymyllä ja olemalla rauhallinen. Lapsen saama hoiva ja huolenpito saavat lapsen rakastamaan hoitajaansa. (Himberg & Jauhiainen 2000, 54.)

Perittyjen ja opittujen toimintojen välille on vaikea asettaa selkeää rajaa. Useat vastasyntyneen toiminnoista näyttävät liittyvän kiintymyssuhteeseen. Vauvat esimerkiksi jäljittelevät toisen ihmisen ilmeitä, itkua ja hymyä. Hymy vaikuttaa positiivisesti hoitajan hoivakäyttäytymiseen. Monissa ihmisen toiminnoissa, kuten myös tässä, uskotaan synnynnäiseen valmiuteen, joka kehittyy pikkuhiljaa oppimiskokemusten kautta erityislaatuiseksi taidoksi. (Himberg & Jauhiainen 2000, 54.)

2.3 Kiintymyssuhteen vaikutus aikuisuudessa

Lapsi tallettaa muistiinsa varhaisesta vuorovaikutuksesta representaatioita, joiden avulla hän sisäistää ydinminäänsä tietoa suhteestaan toiseen ihmiseen. Ydinminän prosessit jäävät tiedostamattomiksi, mutta ne vaikuttavat ihmisen myöhempään elämään.

Varhaisimmat kiintymys- ja vuorovaikutussuhteet muodostavat siis perustan, jonka mukaan ihminen tulkitsee ja ennakoii aikuisuudessaan kiintymys- ja vuorovaikutussuhteitaan. Turvallisesti kiintyneen lapsen uskotaan luottavan myöhemminkin toisiin ihmisiin. Välttävästi kiinnittynyt voi aikuisena vältellä liiallista läheisyyttä sekä suhtautua epäluottavasti toiseen ihmiseen.

Ambivalentisti kiintynyt lapsi taas etsii läheisyyttä, mutta samalla pelkää hylätyksi tulemista. Aikuisten tunnesuhteissa on paljon samaa kuin lapsuuden tunnesuhteissa. Tunnesuhteet eroavat kuitenkin siinä suhteessa, että aikuisten liitossa kumpikin osapuoli pystyy tarjoamaan turvaa ja huolenpitoa. (Himberg & Jauhiainen 2000, 55.)

Bowlbyn kuten monen muunkin tieteelliset teoriat ovat yksinkertaistuneet ihmisten mielissä ja muuttuneet näin totuuksiksi. Monien ihmisten uskoessa, että vauva voi luoda turvallisen kiintymyssuhteen ainoastaan omaan äitiinsä, unohdetaan, että lämmin kiintymyssuhde voi syntyä lapsen ja kenen tahansa aikuisen ihmisen välille tai kiintymyssuhteita voi olla useita. Monet äidit myös pelkäävät heille asetettuja paineita ja uskovat saavansa toiminnallaan jotain huonoa aikaiseksi. Ratkaisevinta kuitenkin turvallisen kiintymyssuhteen luomiselle on hellyyden ja rakkauden osoitukset pienelle lapselle. Tilapäiset epäjohtonmukaisuudet eivät järkytä turvallisesti kiintynyttä lasta. (Himberg & Jauhiainen 2000, 55.)

Aikuisen omat kiintymyssuhteet ennustavat usein heidän omaa suhdettaan tuleviin lapsiinsa. Pitää muistaa, ettei lapsuus kuitenkaan kohtalonomaisesti määrää yksilön myöhempää kehitystä. Yksilö pystyy muokkaamaan minäkäsitystä ja toimintoja koko elämänkaaren ajan, eikä yksilön kokemusten tarvitse sellaisinaan jatkua sukupolvilta toisella.

Omien huonojen kiintymyssuhteiden tunnistaminen ja niistä puhuminen auttavat korjaamaan niistä aiheutunutta mielipahaa. Itsetuntemuksen lisääminen ja esimerkiksi hyvä rakkaussuhde auttavat tunteiden korjailussa. (Himberg & Jauhiainen 2000, 56.)

3 ÄIDIN JA LAPSEN VARHAINEN VUOROVAIKUTUS

3.1 Mitä vuorovaikutus on?

”Vuorovaikutuksen peruselementit ovat antaminen ja saaminen. Äiti antaa vastasyntyneelle ravintoa ja hoivaa, vauvan tarvitsevuus ja riippuvuus antavat äidille kokemuksen omasta merkityksellisyydestään lapsen elämässä. Tästä ensimmäisestä ihmissuhteesta alkavat vuorovaikutustaitomme kehittyä.” (Alijoki 1998, 9.)

Vuorovaikutusta on sekä ei-kielellistä että kielellistä. Vuorovaikutus edellyttää suuntautumista toisen toimintoihin sekä vastavuoroisuutta. Vuorovaikutuksen luomiseen tarvitaan aloitteen tekemistä ja niihin vastaamista. Vuorovaikutuksen keinoja ovat katsekontaktit, ilmeet, eleet, liikkeet ja kieli. Suurin osa vuorovaikutuksestamme on tiedostamatonta, mutta osan vuorovaikutuksesta kuitenkin tiedostamme. (Alijoki 1998, 9.)

Tuula Tamminen kertoo Helsingin Sanomien (2007) artikkelissaan, miten kehityspsykologia ja pikkulapsipsykiatrinen tutkimus ovat tuottaneet viime vuosina paljon uutta tietoa lapsen kehityksellisistä perustarpeista. Tutkimukset osoittavat, että keskeistä lapselle ovat vuorovaikutus- ja kiintymyssuhde häntä hoitaviin, tunnetasolla tärkeisiin aikuisiin. (Tamminen 2007, a2.)

Tamminen (2007) viittaa tuoreeseen aivotutkimukseen, jossa kerrotaan aivojen kuorikerroksella tapahtuvan tietojen käsittelyn olevan nykylapsilla nopeutunut. Aivojen syvempiin osiin kuuluva tunnetaso kypsyy kuitenkin edelleen hitaasti. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että lapsen tunne-elämän kypsymistä tulisi tukea entistä enemmän. Olisi kiinnostavaa enemmän huomiota inhimilliseen vuorovaikutukseen, mikä tarkoittaa sitä, että lapsen tulisi saada aikuisen emotionaalista läsnäoloa eli hoitoa. Lapset tarvitsevat turvallisia ja ennen kaikkea pitkäkestoisia ihmissuhteita. Perheen sisällä syntyvät kiintymyssuhteet ovat lapsen emotionaalisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksen perusta. (Tamminen 2007, a2.)

Launonen ja Korpijaako-Huuhka (1996) esittelevät Kommunikoinnin häiriöt - kirjassaan Berg Brodenin ajatuksen, jonka mukaan lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus sisältää kolme tasoa. 1. Vanhemmat ja lapset ovat toisilleen läsnä tunnetasolla, ja he jakavat elämäänsä keskenään. 2. Mielikuvien taso sisältää mielikuvia, joita vanhemmilla ja lapsilla on toisistaan. 3. Arkitilanteiden taso sisältää monia arjen tapahtumia ja kokemuksia, joita vanhemmat ja lapset kokevat yhdessä. (Alijoki 1998, 9.)

Alijoki kertoo kirjassaan, miten arkitilanteet pukeutumisesta ja syömisestä yhteisiin keskusteluihin ovat lapsen ja vanhemman vuorovaikutustilanteita. Vanhempi tarkkailee lapsensa käyttäytymistä ja toimintaa vuorovaikutustilanteissa ja muodostaa mielikuvia lapsen persoonallisuudesta. Lapsen mielikuvat vanhemmista muodostuvat sen perusteella, minkälaisia kokemuksia hän saa vanhemmistaan ja lähiympäristöstään. ”Vanhempien suhtautuminen lapseen, esimerkiksi ollaanko sääteleviä vai seurailevia, aktiivisia vai passiivisia, näkyy vuorovaikutuksessa tunnetasolla” (Alijoki 1998, 10).

Lapset ottavat ensimmäisinä elinvuosinaan mallia lähimmiltä aikuisiltaan, koska he syntyvät jo vallalla oleviin vuorovaikutusverkostoihin. Vuorovaikutuksen syntyminen ja säilyminen on kuitenkin vanhempien vastuulla. Viime vuosina välineellinen vuorovaikutus on lisääntynyt uhkaavasti.

Perheet katsovat yhdessä televisiota ja arkeen kuuluu vahvasti myös videopelien pelaaminen sekä kännykällä puhuminen. Yhä useammin yhdessäoloon liittyy vahvasti joku väline, ja ne kaikki kilpailevat valveillaoloajasta.

Luonnostaan lapset kuitenkin valitsevat vuorovaikutuskumppanikseen mieluummin ihmisen kuin koneen. Aikuisen tehtävänä on vastata tähän tarpeeseen. Lapsen arjessa olisi hyvä olla leikkiä, loruja ja satuja teknistyneen ajan vastapainoksi. (Alijoki 1998, 11.)

3.2 Vastasyntyneen vuorovaikutustarpeet ja – taidot

Vastasyntynyt on suojaaton ja täynnä mahdollisuuksia. Vanhempien vastuulla on, mitkä mahdollisuudet lapsi pystyy toteuttamaan. Lapsen ensimmäiset hetket syntymän jälkeen ovat tärkeitä muodostuvan vuorovaikutussuhteen kannalta. Lapsen olisi hyvä päästä hellivän ja rauhoittavan äidin syliin, mielellään ihokontaktiin. Jos lapsi jostain syystä joudutaan siirtämään heti synnytyksen jälkeen, esim. leikkaukseen tai johonkin muuhun tutkimukseen, vuorovaikutussuhteen pystyy synnyttämään vielä myöhemminkin. Tällöin suhteen muodostamiseen tarvitaan enemmän tietoista yhdessäolon harjoittelua. (Alijoki 1998, 37–38.)

Arajärven (1988) mukaan vastasyntyneellä on kaikki viisi aistia käytössään. Lapsi löytää virikkeitä ympäristöstään, vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa sekä omasta itsestään. Jo muutaman päivän ikäisen vauvan on todettu kääntävän päätään, jos hän haistaa äidin maidon tuoksun. Hajuaisti on valikoiva. Makuuasti toimii samalla tavalla. 2-3 viikon ikäinen lapsi seuraa katseellaan liikkuvaa valoa ja kuulee, mistä päin ääni kuuluu. Nälkä ja kipu tuntuvat sisältäpäin ja ne saattavat herättää lapsen esimerkiksi unesta. Sisältäpäin tulee myös hellyyden kaipuu ja vuorovaikutuksen tarve. (Alho, Hautsalo & Perkiö 2002, 130.)

Arajärvi (1988) kertoo, että synnytyksestä lähtien sekä vanhemmat että lapsi ovat valmiit kaksisuuntaiseen vuorovaikutukseen. Molemmat osapuolet lähettävät viestejä vaistonvaraisesti. Perusluottamuksen syntyminen on tärkein tavoite ensimmäisen ikävuoden aikana. Lapsen itseluottamuksen tunnetta tukee tunne siitä, että hän on aikuiselle tärkeä ja tuottaa aikuiselle iloa. (Alho ym. 2002, 130.)

Vauvalla on syntymästään valmiina kielen aiheet. On tärkeää, että vauvalle vastataan hänen äännellessään (Alijoki 1998, 40). Arajärven (1988) mukaan ensimmäinen puhe on itkua. Äidit pystyvät erottamaan itkun sävystä, mitä lapsi milloinkin itkullaan ilmaisee. Puhe alkaa jokeltelulla ja tarvitsee jatkuakseen vastauksia. Laulut ja lorut ovat mieluisia. Tutun laulun tai lorun kuuleminen luo hyvänolontunteen. (Alho ym. 2002, 130.)

3.3 Ei-kielellinen vuorovaikutus

Sanaton viestintä on ilmeitä, eleitä, liikkeitä, kosketusta, hajuja ja makuja, jotka me vaistonvaraisesti tulkitsemme ja ymmärrämme sanoja tärkeämmiksi viesteiksi. Joidenkin tutkimusten mukaan sanallista viestintää on vain kymmenen prosenttia kaikesta kommunikaatiosta. (Alijoki 1998, 12.)

Kasvojen ilmeet ovat tärkeitä tunteita ilmaistessa. Ne kertovat, millainen tunnelma vuorovaikutustilanteessa vallitsee. Hyvässä vuorovaikutustilanteessa on enemmän katsekontaktia kuin epämiellyttäväksi koetussa. Katset säätelevät puheenvuoroja ja kädet taas rytmittävät puhetta. Käsillä voi myös korostaa haluamia asioita sekä auttaa esimerkiksi selittämään paremmin jokin tilanne. (Alijoki 1998, 12.)

Aistit ottavat vastaan ei-kielelliset viestit. Pieni lapsi rakentaa aistiensa kautta saamastaan tiedosta mielikuvia ja maailmankuvaansa, joihin myöhempi kielen oppiminen pohjautuu. Vanhemmat osaavat yleensä vaistonvaraisesti käsitellä ja hoivata vauvaa hellästi sekä käyttää lempeää äänensävyä puhuessaan. (Alijoki 1998, 12.)

Vauvalle ei kuitenkaan aina välity haluttu viesti. Jos äidin katse on esimerkiksi hoitotilanteessa kiinnittynyt televisioon tai hänen mielessään pyörii huolia, lapsi ei pysty vastaanottamaan oikeaa viestiä. Katsekontaktin puuttuminen ja äidin levottomuus vaikeuttavat hyvien tunteiden havaitsemista. (Alijoki 1998, 12.)

Sanaton viestintä on usein tiedostamatonta. Sen hallintaa ja kehittämistä vaikeuttavat taustalla vaikuttavat vaistot ja erilaiset tunteet. Ihminen pystyy jossain tilanteessa hallitsemaan ilmeitään, mutta muu kehonkieli ja puheääni voivat paljastaa todelliset tunteet. Vuorovaikutustilanteita helpottaa, jos ihmisellä on hyvä empatiakyky ja hän vaalii myönteisiä tunteita. (Alijoki 1998, 12.)

3.4 Kielellinen vuorovaikutus

Yhteinen äidinkieli on kielellisen vuorovaikutuksen lähtökohta. ”Kielellinen vuorovaikutus perustuu siihen, että samoilla sanoilla ymmärretään samoja asioita”(Alijoki 1998, 13). Näin voidaan uskoa, että viesti tulee kummallekin keskustelun osapuolelle ymmärretyksi. Ei-kielelliset viestit, kuten ilmeet ja liikkeet tukevat tai mitätöivät sanallista viestiä. (Alijoki 1998, 13.)

Kieli vaihtelee sen mukaan, millaisessa tilanteessa vuorovaikutus tapahtuu. Esimerkiksi perhesuhteissa ja virallisissa työsuhteissa käytettävä kielen käyttökulttuuri eroaa suuresti toisistaan. Vanhemmat opettavat äidinkielen lisäksi lapsilleen kielen käyttökulttuurin, eli sen, miten esimerkiksi kotona ja koulussa tai vaikka vanhoille ihmisille tulisi puhua. (Alijoki 1998, 13.)

Lapsen on tärkeää päästä erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin ja tarkkailla, miten niissä ovat ihmiset toimivat ja puhuvat toisilleen. Lapsi oppii läheisiään seuraamalla erilaisia kielenkäyttötapoja, ei siis ole merkityksetöntä, mihin lapsen kanssa osallistuu. Lapsi tutustuu eri tilanteissa läheistensä arvomaailmaan ja oppii sosiaalisia taitoja. (Alijoki 1998, 13.)

3.5 Musiikillinen vuorovaikutussuhde

Daniel Stern uskoo musiikin liittyvän keskeisesti vauvan lähimpiin vuorovaikutussuhteisiin. Vauvan käsitys itsestään ja muista alkaa muodostua varhaisten kiintymys- ja vuorovaikutussuhteiden pohjalta. Vauva on vuorovaikutuksessa aktiivinen osapuoli, hänellä on aistimuksia minästä jo ennen minätietoisuutta ja kieltä.

Hän huomaa saavansa aikaan muutoksia ympäristössään omalla käytöksellään. Vauva etsii pysyviä piirteitä ja reagoi valikoivasti sosiaalisiin tapahtumiin. Äänimaailmalla on tärkeä merkitys minuuden synnylle. Lapsen ensimmäiset muistikuvat liittyvätkin juuri ääniin ja sointiväreihin. Äidin hyräily ja lempeät keskustelut yhdistettynä hoivaan ja silittelyyn herättävät vauvassa tunteita ja muistikuvia. (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2000, 74 - 75.)

Varhainen oppiminen synnyttää alkavan minätunteen. Erilliset kokemukset järjestäytyvät yhteen ja vahvistavat näin ensimmäisiä sensomotorisia skeemoja. Perushoidossa toistuvat laulut, lorut ja vauvahieronta ryhmittävät yhdessäoloa ja luovat pohjaa minuuden ja perusturvallisuuden tunteelle. Kun lapsi pystyy jo seuraamaan ympäristöä katseellaan, voi lauluihin yhdistää vauvalle näytettäviä värikkäitä muotoja. Musiikkiympäristöä voi luoda lapselle keinuttamalla häntä sylissä ja käyttämällä musiikkia monipuolisesti perushoitotilanteissa. (Karppinen ym. 2000, 74 - 75.)

”Sternin mukaan seitsemästä viiteentoista kuukauden välillä vauvalle kehittyy tunne subjektiivisesta minästä” (Karppinen, Puurula, Ruokonen 2000, 77). Lapsi keksii, että hänellä ja muillakin on mieli. Hän pystyy jakamaan sisäisiä subjektiivisia kokemuksia muiden kanssa ja vuorovaikutussuhteisiin tulee yhteistä kommunikaatiota ja merkityksellisyyttä. Kun lapsi alkaa rummuttaa syöttötuolissa istuessaan pöydän pintaa, ja äiti nappaa lapsen sykkeen ja alkaa laulella sen tahdissa, syntyy yhteisiä jaettuina kokemuksia. Nämä pienet vuorovaikutushetket ruokkivat lapsen empatiakyvyn kehitystä sekä laajentavat vauvan toimintaa uusille alueille. (Karppinen ym. 2000, 77.)

Vauvan tapa havaita maailmaa on kokonaisvaltainen ja yhtenäinen. Hän siirtää yhden aistin kautta tietoa toiselle aistille. Aistikokemukset ovat poikkimodaalisia ja niihin liittyvät käsitteet ovat lähellä musiikillisen ilmaisun ja kokemisen käsitteitä. Stern on maininnut keskeisinä kolme dimensiota; intensiteetin, ajoituksen sekä muodon. Intensiteettiä kuvastaa esimerkiksi se, että äidin äänen voimakkuus vastaa lapsen kädenliikkeen voimakkuutta. Ajoitus löytyy yhteisestä sykkeestä, kun esimerkiksi äidin päänliike ja vauvan keho liikkuvat samassa tahdissa.

Stern on havainnut myös rytmin ja keston keskeistä merkitystä edellä mainituissa vuorovaikutustilanteissa. Liikkeen muotoa on helppo jäljitellä, mutta myös muunnella. (Karppinen ym. 2000, 78.)

4 VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYS AISTIEN KEHITYKSEEN

4.1 Tunneilmaisu

Syntymättömän lapsen ensimmäinen aistimus on ääni. Hän kuulee kohdussa äidin sydämenlyönnit ja tuntee äidin liikkeet. Vastasyntyneelle tulisi laulujen ja lorujen avulla tarjota lämpöä, läheisyyttä, liikettä ja ääniä. Vauvalla on tarve liikkua. Hänen perusturvallisuutensa on aluksi iho- ja liikeaistimusten varassa. Se, miten koskettelemme lasta ja pidämme häntä sylissä, muovaavat hänen minäkuvaansa. Esimerkiksi keinutus vaikuttaa myönteisesti keskushermoston kypsymiseen ja koordinaatiokyvyn kehittymiseen. (Alho ym. 2002, 10.)

Lapselle on tärkeää, että hän tuntee itsensä rakastetuksi. Häntä tulisi helliä ja silitellä. Hieronta on osoitus rakkaudesta. Tärkeää on katsekontaktin luominen. Ääni, kosketus ja liike tasapainottavat lapsen tunne-elämää. Myös ihon koskettelu vaikuttaa keskushermoston kypsymiseen ja säätelyyn. Iho on vauvan tärkein rakkauden kanava. (Alho ym. 2002, 20–22.)

4.2 Näköaistin kehittyminen

Uusien tutkimusten mukaan vauvat näkevät paremmin kuin tähän asti on luultu. Vastasyntyntä kiinnostavat selväpiirteiset rajat, erityisesti ihmiskasvot (silmät ja liikkuva suu). Parhaiten vastasyntynyt näkee 20 cm:n etäisyydelle. Etäisyys on äidin kasvojen etäisyys imetyksen aikana. Lapsi saa imetyksen aikana elintärkeää ravintoa, mutta myös tarpeellista ihokontaktia. (Rödström 1993, 12.) Äidin tai isän laulaessa pieniä leikkilauluja vauvalle he voivat yhdistää siihen käsillään leikkiliikkeitä, joita vauva voi seurata katseellaan.

4.3 Kuuloaistin harjoittaminen

Vielä 50-luvulla luultiin, etteivät vauvat kuule lainkaan tai ainakin hyvin vähän ensimmäisen puolen vuoden aikana. Nytemmin tiedetään, että he kuulevat hyvin ja kuuntelu alkaa jo sikiöaikana 6-7 raskauskuukauden aikoihin. (Rödström 1993, 11–12.)

Ihmisiäni voittaa ärsyksenä kuitenkin kaikki mekaaniset äänet. Ihmisääneen kuuluu useimmiten myös toinen tärkeä seikka – sosiaalinen kontakti. (Rödström 1993, 12.) Tuoreimman suomalaistutkimuksen mukaan ihmiskieli kehittyy 6-12 kuukauden aikana. Jos muistijälkiä ei synny varhaislapsuudessa, se aiheuttaa korvaamattoman haitan kielelliselle kehitykselle. (Alijoki 1998, 45.) Maarit Silvén on tehnyt väitöskirjan, jossa hän tutki varhaisen vuorovaikutuksen vaikutusta kielen kehitykseen. Tutkimuksessaan hän huomasi lasten oppivan sitä paremmin ja nopeammin puhumaan ja käyttämään kieltä mitä paremmin äidin ja lapsen varhainen yhteistyö sujui. (Varjo 2003, 25)

4.4 Motorisnesteettinen harjoittelu

Imeväisikäinen käyttää hyväkseen motorisia kykyjään ollessaan vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Vauva ajattelee ja ilmaisee itseään liikkeillä. Ilmaisuu ja kokemukset ovat vielä eriytymättömiä ja kokonaisvaltaisia. (Rödström 1993, 13.)

Iho muodostaa sisäisen ja ulkoisen maailman välille rajan, joka on aluksi hyvin epämääräinen. Lapsi ei ole tietoinen itsestään erillisenä olentona. Eron hahmottamiseen auttavat ihokontakti ja – aistimukset. Kun äiti liikkuu lapsi sylissään, lapsi kokee rytmin kokonaisvaltaisesti. Liikkuminen auttaa myös hahmottamaan tilaa, jossa äiti ja lapsi liikkuvat. Liikkeellä olon ja paikallaan olon lapsi pystyy erottamaan kehittyneen tasapainoistuin avulla. (Alijoki 1998, 47–48.)

Aikuinen valmistaa lasta omaehtoiseen liikkumiseen hypittelemällä ja keinoilemalla lasta. Ruokosen (2000) mukaan musiikin syke kannustaa lasta liikuttamaan kehon eri osia ja koko kehoaan.

Lapsen oppiessa hytkyttämään itseään kanavat puheen kehitykselle ovat auki. Myös sosiaalisten kontaktien luomiseen tarvitaan omaehtoista liikkumista. (Alho ym. 2002, 48.)

5 MUSIIKIN VAIKUTUS PIENEN LAPSEN ELÄMÄÄN

Inkeri Ruokonen (2000) toteaa, että musiikin vaikutusalue on hyvin laaja.

Musiikki toimii kokonaisvaltaisen kehityksen edistäjänä ja persoonallisuuden kaikkien osa-alueiden rikastuttajana. Musiikki on helppo yhdistää eri tilanteisiin, perushoitotilanteista suuriin juhliin. (Ruokonen 2000, 73.)

Sikiö viettää elämänsä alun sykkivässä sointivärikylyssä. Kuulo- ja vibraatioaisti kehittyvät jo sikiövaiheessa ja se luo musiikilliselle vuorovaikutukselle uusia haasteita. Musiikillisen ympäristön luominen jo ennen syntymää on aikuisen vastuulla. On tutkittu, että sikiö reagoi ääniin jo 20. – 24. raskausviikolla vibraatioaistin kautta. Kuuloaisti kehittyy viidennen ja kuudennen raskauskuukauden aikana. Kohdussa olevalle vauvalle voi siis laulaa, jutella ja vaikka soittaa musiikkia. (Karppinen ym. 2000, 74.)

5.1 Sykkivä sointivärikyly

Elämä sykkii alusta lähtien. Syke tulee sydämen lyönneistä ja liike tulee verenkierron äänistä sekä äidin liikkeiden keinuvasta rytmistä. Lapsi kokee turvalliseksi tutut laulut heti syntymän jälkeen. Tutut äänet ja niiden sointivärit ovat ainoat asiat, jotka siirtyvät kohtumaailmasta ulkomaailmaan. Sanat eivät ole aluksi merkityksellisiä, tärkeintä on rytmi, äänen sointiväri, tunne ja intonaatio, jolla vauvalle puhutaan ja lauletaan. Lapsi tunnistaa vanhemman ja tutun hoitajan äänen. Turvallisen ääniympäristön luomisella jo raskausaikana edistetään lapsen kokonaisvaltaista kehittymistä sikiöaikana. (Karppinen ym. 2000, 74 - 75.)

5.2 Musiikin kuuntelu sikiöaikana

Hannu-Ilari Lampila kirjoitti Helsingin Sanomien artikkelissaan, että musiikin kuuntelun voi aloittaa jo ennen vauvaikää. Lampila kertoo artikkelissaan, että sikiö reagoi 16. raskausviikolla mataliin frekvensseihin. On myös osoitettu, että viisikuinen sikiö reagoi erilaisiin musiikkiärsykkeisiin.

Vivaldin ja Mozartin musiikilla on todettu olevan rauhoittava vaikutus, kun taas Beethovenin ja Brahmsin dramaattinen musiikki ovat saaneet sikiön levottomaksi. (Lampila 2006, c1.)

Sikiö reagoi musiikkiärsykkeisiin liikkeillä. Liikkeitä pidetään emootioiden esiasteina. Jotkut sikiötutkijat nimeävät liikkeitä sikiöiden tanssiksi. Sikiö ei kuitenkaan pysty ”tanssimaan” musiikin tahdissa, koska vasta kaksivuotias lapsi on motorisesti kyllin kehittynyt liikkumaan musiikin rytmissä.

On todistettu, että sikiö haukottelee musiikillisen stimulaation ja ”tanssitunnin” jälkeen. (Lampila 2006, c1.)

Lampila (2006) kirjoittaa, kuinka sikiön reaktioilla on suora yhteys äidin reagointiin. Esimerkkeinä hän antaa motoriset liikkeet, lihaksiston jännitystilan sekä hormonitoiminnan. Äidin keho toimii sikiötä suojaavana suodattimena akustiselta ulkomaailmalta. Mittaamalla sykereaktioita on pystytty todistamaan, että kohdussa oleva sikiö tunnistaa äidin usein toistamia lastenriimejä. (Lampila 2006, c1.)

5.3 Musiikin vaikutus puheen kehitykseen

”Musiikin vaikutusta syntymättömään lapseen on tutkittu myös siltä kannalta, kuinka sikiöajan musiikilliset kokemukset vaikuttavat lapsen myöhempään kehitykseen, keskittymiskykyyn ja muistiin. Donald Shetler viittaa 12–24 kuukauden ikäisten lapsien parissa tehtyihin tutkimuksiin, joissa selvitettiin laulamisen ja ”esilaulamisen” liittyvän ääntelyn, jokeltelun ja puheen kehittymisen yhteyksiä.” (Hongisto - Åberg, Lindeberg - Piironen, Mäkinen 2001, 54.)

Donald Schetler kertoo kirjassaan, *The Inquiry Into Prenatal Musical Experience: A Report of the Eastman Project 1980–87*, kuinka hänen omat tutkimuksensa perustuvat lapsen sikiöajalla alkavaan seurantaan, joka jatkuu koko varhaislapsuuden ajan. Shetler ei väitä musiikilla olevan ratkaisevan tärkeää merkitystä lapsen kehityksen kannalta. (Hongisto – Åberg ym. 54.)

Hänen mukaansa on kuitenkin havaittavissa, että jo sikiöaikanaan musiikillisia ärsykeitä saaneet lapset pystyvät tuottamaan varhaisemmassa vaiheessa jäsentynyttä ja selvästi artikuloitua puhetta. Hän on myös havainnut, että tutkimukseen osallistuneet lapset muistivat asioita paremmin kuin olisi voinut odottaa. Lapset olivat myös kiinnostuneita musiikista ja toteuttivat itseään musiikin keinoin. (Hongisto - Åberg ym. 2001, 54.)

Myös Lampila kirjoittaa artikkelissaan, että vauvalla on syntyessään jo esikielellisiä valmiuksia, jotka ovat kehittyneet sikiöaikana. Vauva oppii erottamaan kielelle ominaisia piirteitä muista äänistä. Lampila kertoo vauvan olevan erityisen herkkä kielen musiikillisille ominaisuuksille, lausemelodioille, puherytmeille sekä sanojen äänensävyille. Puolen vuoden ikäinen lapsi ei reagoi vieraaseen kieleen. (Lampila 2006, c1.)

Lampila viittaa artikkelissaan musiikin psykoanalyttikkoihin, jotka ovat sitä mieltä, että äidin ja vauvan välillä käydyt dialogit ovat musiikillisen elämys- ja merkitysmaailman perusta ja lähtökohta. ”Mitä musikaalisempaa tämä dialogi on, sitä musikaalisemmaksi lapsi todennäköisesti kehittyy” (Lampila 2006, c1). Lapsen ensimmäinen instrumentti on hänen oma ruumiinsa. ”Esikielellinen ja esisymbolinen vaihe on mittaamaton elämyspotentiaali, joka on elämämme ja elämystemme dynaaminen perusta aina kuolemaan asti” (Lampila 2006, c1). Musiikin psykoanalyttikkojen mukaan musiikilla pystyy hyvin ilmaisemaan juuri tätä esisymbolista sekä tiedostamatonta tietoa. Esisymboliset mallit ja kokemukset ovat koko minuuden ytimen perusta ja ne ovat hyvin ratkaisevia minuuden kehitykselle. (Lampila 2006, c1.)

Vauva alkaa käyttää ääntään kolmesta neljään kuukauden iässä. Ääntely on aluksi jokeltelua ja naurua. Vauvan kanssa voi leikkiä seura- ja äänileikkejä, joiden kautta vauva huomaa pystyvänsä kommunikoidaan toisten ihmisten kanssa. Arkipäiväisiä asioita voi seipitellä lapselle laulaen. Lapsi ei osaa tehdä eroa laulun ja puheen välille. (Karppinen 2000, 76.)

Aikuiset unohtavat usein, kuinka hyvin laulaminen tukee lapsen puheen kehitystä ja korostavat sen takia usein puhetta. Ympäristöllä on suuri merkitys kommunikoinnin kehittymiselle. Aikuisten tulee olla kannustavia ja vastata vauvan ääntelyihin. Kuuro lapsi lopettaa jokeltelun. Ruokonen (2000) kertoo artikkelissaan Slobodan tekemästä tutkimuksesta, jossa tutkimukseen osallistuneet puolen vuoden ikäiset vauvat oppivat 40 päivän harjoittelun jälkeen toistamaan äidin laulaman sävelkorkeuden. Jokainen tutkimukseen osallistunut vauva pystyi toistamaan sävelet, riippumatta vanhemman musiikillisista taidoista. (Karppinen ym. 2000, 76.)

6 TOIMINNAN SUUNNITTELU

6.1 Ryhmäläisten löytäminen

Syksyllä 2006 aloin toden teolla miettiä, miten saisin mammamuskariryhmän kokoon ja missä toteuttaisin sen. Aluksi olin ajatellut, että toteutan mammamuskarituokiot kotikaupungissani Raumalla. Luovuin ajatuksesta, koska minulla oli Lahdessa niin paljon töitä ja koulussa tunteja. Tuokiot olisivat olleet viikonloppuina ja ajattelin, että silloin olisi vaikeampi saada osallistujia paikalle.

Olin miettinyt, että yrittäisin saada raskaana olevia äitejä ryhmääni viemällä ilmoituksia esimerkiksi neuvoloihin ja Lahdessa toimivaan perhekahvilaan. Kun omat musiikkileikkikouluryhmäni alkoivat syyskuun alussa, huomasin ilokseni monen äidin olevan raskaana. Heihin oli helppo ottaa yhteyttä, koska suuri osa heistä oli minulle entuudestaan tuttuja ja minulla oli heidän kaikkien sähköpostiosoitteet.

Kerroin myös yleisesti kaikille perheryhmilleni ja leikkiryhmäläisten vanhemmille, että olin perustamassa tällaista ryhmää. Kehotin kaikkia innokkaita ottamaan minuun yhteyttä.

6.2 Yhteisten aikataulujen sopiminen

Ryhmän kasaaminen sujui loppujen lopuksi melko hyvin. Kolme äitiä oli minun omista muskariryhmistäni ja kaksi äitiä tuli mukaan heidän kauttaan. Kun olin saanut tarpeeksi osallistujia mukaan, alkoikin vähän haastavampi osuus, nimittäin yhteisten aikojen löytäminen tuokioille. Olin saanut Kärpäsen päiväkodilta luvan, pitää tuokiot siellä. Aikatauluja miettiessä piti ottaa huomioon päiväkodin oma päivärytmi sekä se, milloin ryhmääni osallistuvilla äideillä olisi laskettuaika. Kahdella äideistä oli laskettu aika jo marraskuun puolella, mikä osaltaan vaikutti siihen, että tunnit oli pidettävä melko tiheällä aika välillä.

Olimme jo olleet toistemme kanssa sähköpostiyhteydessä ryhmää muodostettaessa ja lähetin ensin kaikille ehdotuksia mahdollisista aikatauluista. Pyysin kaikkia äitejä vastaamaan viesteihin yhteisesti, jotta kaikki näkisivät toistensa toiveet ja mahdollisuudet päästä tunneille. Päädyimme pitämään tunnit kahden viikon sisällä ja tapaisimme neljä kertaa. Yhteiset ajat löytyivät aika helposti ja äidit olivat myös valmiita muuttamaan omia suunnitelmiaan mammamuskarin takia. Olimme yhteydessä toisiimme ainoastaan sähköpostitse, ja kaikki vastailivat nopeasti ja hyvässä yhteishengessä viesteihini.

6.3 Tuntien suunnittelu ja työtapojen esittely sekä käyttö

Koska minulla ei ollut kokemuksia mammamuskarin pitämisestä enkä ollut koskaan nähnyt vastaavaa toimintaa, minun oli aluksi vaikea ajatella, millaisia tuntien tulisi olla. Selvää kuitenkin oli, että tunnilla käytettäisiin musiikkileikkikoulun työtapoja mahdollisimman monipuolisesti. Tuntien sisällössä piti myös olla informatiivinen puoli. Hankin kirjastosta materiaalia, jota luin ennen tuntien pitämistä. Keräsin tietoa lähinnä varhaisesta vuorovaikutuksesta, musiikin vaikutuksesta pienen lapsen kehitykseen sekä kiintymyssuhteen synnystä.

En suunnitellut tuokioita tarkkaan, vaan mietin pääpiirteittäin, mitä asioita aikoisin kertoa sekä millaisia harjoituksia voisimme ottaa kunkin asian yhteydessä. Pyrin siihen, että harjoitus tukisi aina käsittelyssä ollutta asiaa. Joka tunnilla käytössä oli musiikkileikkikoulun työtavoista laulaminen, musiikkiliikunta, kuuntelu sekä ensimmäisellä kerralla soittoa. Ainoa työtapo, jota emme käyttäneet, oli luova toiminta.

Lauloimme paljon ja aika erityylishä lauluja, pienistä ja yksinkertaisista lastenlauluista pidempiin säkeistöllisiin lastenlauluihin. Harjoittelimme myös loruja, joissa kehotin äitejä, vauvojen synnyttyä, erityisesti keskittymään vauvan kanssa intensiivisiin katsekontakteihin sekä kiinnittämään huomiota äänen sävyihin ja painotuksiin.

Liikunnoissa käytin musiikkeja, joissa oli tasa- ja kolmijakoisen musiikin vaihtelua sekä rauhallista ja reipasta tunnelmaa. Aika usein toteutimme liikunnat tansseina, mutta oli joukossa ihan vapaitakin liikuntoja, joissa äidit pystyivät liikkumaan omien tunteustensa mukaan.

Soittoa oli aika vähän. Opettelimme yhden helistinlaulun, jossa heilutimme marakasseja lapsen pään yläpuolella. Samalla meillä oli puhetta siitä, että soittimia ostaessa kannattaa kiinnittää huomiota niiden sointiin ja soittimen kestävyYTEEN. Minä käytin laulujen säestykseen pianoa, kannelta sekä kitaraa. Tuntimme alkoi aina kuuntelulla ja tietysti äidit kuuntelivat aina minun esimerkkejäni, kun opettelimme uutta laulua.

6.4 Tuntien kulku ja sisältö

Minulla ei ollut tunneille tarkkaa tuntisuunnitelmaa, koska luotin siihen, että pystyn toimimaan tilanteen vaatimalla tavalla. Osaksi suunnitelman puutteeseen vaikutti myös se, etten osannut tehdä tarkkaa suunnitelmaa, koska tilanne oli minulle täysin uusi. Olin miettinyt valmiiksi ainoastaan muutamia pääkohtia, jotka sisältyivät tuntiin. Halusin, että tunnit alkoivat aina kuuntelulla ja se myös toteutui.

Ensimmäisillä tunneilla oli myös tarkoitus jakaa informaatiota musiikin vaikutuksesta lapsen kehitykseen ja siitä, miten laulujen ja lorujen avulla äiti voi edistää varhaisen vuorovaikutuksen syntyä.

Tein äideille heti ensimmäiselle tunnille laulu- ja lorunipun, jota kävimme yhdessä läpi. Äidit saivat seuraavilla tunneilla aina vähän täydennystä ohjelmistoonsa. Olin pyytänyt äitejä ottamaan tunneille mukaan nallen tai nuken, jonka kanssa he voisivat leikkiä ja loruilla mammamuskarituokioilla. Nukke auttoi laulujen ja lorujen leikkiliikkeiden havainnollistamisessa.

Ensimmäinen tuokio

Aloitimme ensimmäisen tuokion kuuntelemalla Vauvan vaaka – levytä Kun on oikein pieni – kappaleen. Esittelin kuuntelun jälkeen levyä ja siihen kuuluvaa nuottikirjaa, koska se oli tuttu ainoastaan yhdelle äidille. Jännityksestä huolimatta, muistin esitellä itseni ja kerroin tulevan opinnäytetyöni aiheesta. Kun kerroin, että keksin idean kättilönä toimivan äitini kanssa, se herätti äideissä yllättäen hilpeyttä. Jaoin äideille laulunipun ja kehotin heitä lukemaan kotona ensimmäiselle sivulle kokoamiani asioita musiikin vaikutusta lapsen kehitykseen. Tämän jälkeen pyysin äitejä kertomaan vuorotellen omasta musiikkitaustastaan. Ilokseni ja osaksi myös kauhukseni sain huomata, että kaikilla paitsi yhdellä äidillä oli vahva musiikkitausta. Alkupuheitten jälkeen lähdimme liikkumaan musiikin mukana. Musiikkina oli Vauvan vaaka – levytä Tämä poika marssii -laulu. Marssimme ja valssasimme musiikin mukana.

Liikunnan jälkeen äidit kertoivat suosikkilauluistaan, joita olivat esimerkiksi Hämähämähäkki, Viisi pientä ankkaa, Sininen uni ja Lapin äidin kehtolaulu. Yksi äideistä kertoi laulaneensa ensimmäistä lasta odottaessaan säännöllisesti samaa laulua, joka oli syntymän jälkeen toiminut puolitoista vuotta lähes ainoana nukutus- ja rauhoittelulauluna. Yksi äiti oli käyttänyt laulun sijasta soittorasiasa samalla menetelmällä. Keskustelussa tuli ilmi, että yksi äideistä oli soittanut ja laulanut, omien sanojensa mukaan ”joka ikinen päivä”, vain yhtä ja samaa tuutulaulua.

Hän ei kuitenkaan pystynyt osoittamaan, että se olisi ollut ainoa vauvaa rauhoittava laulu, vaan kaikki äidin hyräilemät laulut olivat saaneet vauvan rauhoittumaan. Näin ollen äidin rauhoittava ja tuttu ääni riitti lapsen rauhoittumiseen. Aihe herätti vilkasta ja mielenkiintoista keskustelua.

Vihdoin pääsimme laulamaan. Aloitimme Hei luulillan – joiulla. Joiku tuntui äideistä vähän oudolta eikä kukaan ainakaan innostunut laulusta erityisen paljon. Kun melodia tarttui kaikkien äitien mieleen, kokeilimme laulamista kaanonissa, koska halusin antaa äideille kokemuksen moniäänisyydestä. Alku oli sekavaa, koska en ollut katsonut valmiiksi, mistä kohtaa olisi ollut parasta aloittaa toinen ääni. Seurasimme tunnin aikana myös vatsassa tapahtuvia muutoksia. Yhden äidin vauva alkoi liikkua joiun aikana, mutta muilla tuntui olevan ”hiljaista”.

Kävimme pieniä hellittelylauluja melko nopeaan tahtiin läpi. Sanoin, että voimme harjoitella parhaaksi kokemamme laulut paremmin. Lauloin laulut malliksi ja sen jälkeen kehotin äitejä laulamaan reippaasti mukana. Äidit olivat onnekseni reippaita laulajia.

Puhuimme myös kaikkien laulujen kohdalla, miten ja millaisissa tilanteissa laulua voisi käyttää. Muutamissa lauluissa oli epämiellyttävät ja vaikeat melodiat, ne harjoittelimme loruina.

Pitkän lauluhetken jälkeen tanssimme Hyppään tanssaan kultani kanssa – laulun tahdissa. Säestin äitejä pianolla ja äidit tanssivat omien leikkivauvojensa kanssa. Laulussa oli vuorotellen tasa- ja kolmijakoinen rytmi. Kerroin, miten äidin kehosta rytmi välittyy vauvaan sekä nyt että vauvan synnyttyä. Kun kysyin ”vatsatuntemuksia”, sain vastaukseksi ”supistuksia” ja naurua. Tanssin jälkeen istuimme lattialle ja lauloimme ja leikimme Pakkasaamuna – laulua. Säestin laulua kanteleella. Äidit lähtivät reippaasti lauluun mukaan.

Tunnilla keskustelimme myös puheen kehityksen vaiheista. Äidit kertoivat, miten olivat oppineet kantapään kautta tunnistamaan lastensa erilaiset itkut. Lauloimme keskusteluiden jälkeen vielä vokaali- ja kurkistuslauluja. Viimeinen laulu oli Helistinlaulu, jossa soitimme marakasseja. Puhuimme soitinten kestävydestä ja siitä, että soittimia olisi hyvä kokeilla ja kuunnella ennen ostamista, koska soitinten äänet vaihtelevat paljon mallista ja merkistä riippuen.

Toinen tuokio

Aloitimme toisen tuokiomme kuuntelemalla Urpo ja Turpo – levyttä Miten voin sua koskettaa – kappaleen. Laulua oli toivottu ensimmäisellä tapaamiskerralla. Annoin äideille myös laulun nuotin. Kävimme nopeasti läpi edellisellä tunnilla jakamani monisteen, johon olin koonnut muutamia kohtia musiikin vaikutuksesta lapsen kehitykseen. Saadakseni tunnin etenemään rennosti, lähdimme tanssimaan Kirpeällä tuulisäällä -kappaleen tahdissa, joka löytyy Vauvan vaaka -levyltä. Tanssin jälkeen annoin lauluun sopivia leikkiohjeita myös sylikkäin oloon.

Jaoin äideille monisteen, jossa käsiteltiin lapsen vuorovaikutustarpeita ja taitoja. Kun kerroin, että ensi hetket syntymän jälkeen ovat jo tärkeitä muodostuvan vuorovaikutussuhteen kannalta, saimme keskustelua aikaiseksi. Äidit jakoivat kokemuksiaan. Totesimme yhdessä, ettei ole vaarallista, jos lapsi on syntynyt esimerkiksi keisarileikkauksella, eikä äiti saa vauvaa rinnallensa.

Vuorovaikutussuhteen luominen kaipaa vain enemmän huomiota ja siihen tähtäävää toimintaa kuin sellaisen vauvan kanssa, joka on päässyt heti synnyttyään äidin rinnalle.

Kerroin hoitamisen ja rakkauden osoitusten tärkeydestä ja niiden kohdalla pysähdyimme hetkeksi laulamaan hellittelylauluja. Kysyessäni laulutoiveita sain positiivista palautetta. Yksi äideistä oli jo ehtinyt kokeilemaan laulujen vaikutusta, kun hänen esikoisensa oli ollut korvatulehduksessa. Hän oli laulellut meidän laulamiamme pieniä lauluja ja kokemukset olivat olleet erittäin hyvät. Yksi äideistä toivoi, että laulamme Kun pimenevät illat -laulun, joka olikin muille äideille tuntematon. Laulu herätti kaikissa äideissä positiivisia tunteita.

Kerroin vauvojen näköaistin kehittymisestä ja siinä yhteydessä kävimme läpi muutamia pieniä loruja esimerkiksi Lennätä, lennätä lempeä lintu, jossa äiti lennättää kättänsä lapsen kasvojen yläpuolella. Myös äidit innostuivat kertomaan omia lempilorujaan. Keskustelimme myös siitä, että loruista on paljon erilaisia versioita ja jokainen muokkaa niitä itselleen sopivammiksi. Myös melodioita on paljon erilaisia ja saimme kuulla niistä äitien omia versioita.

Yksi äiti otti puheeksi myös sen, miten lapsi saattaa hämmentyä, jos kuulee oppimansa laulun tai lorun jossain eri tavalla esitettynä, mihin on itse tottunut. Monilla olikin kokemuksia esimerkiksi vauvauinnissa tai muskarissa tapahtuneista hämmennyksistä.

Kuuntelimme Vauvan vaaka – levyltä laulun Keltainen. Otimme lauluun mukaan leikkiliikkeet, jotka teimme jalkojemme päällä lepääville nukeille. Laulusta oli äideille myös oma moniste.

Kerroin äideille vauvan motoriikan kehityksestä ja siitä, miten sitä voi edistää. Kerroin äideille myös, miten vauvaa tulisi kantaa eri ikävaiheissa. Meillä oli näistä asioista puhetta jo ensimmäisellä tunnilla, mutta lupasin kertoa niistä tarkemmin äideille, koska he eivät olleet ennen kuulleet niistä puhuttavan. Motoriikkaan kuuluu vahvasti ihokontakti ja lapsen liikuttelu eri tavoilla. Kävimme läpi Keisari kiertää kartanoa -lorun, joka lorutellaan sivelemällä lapsen kasvoja.

Kuuloaistista kertoessani, suurta hilpeyttä aiheutti se, kun kerroin, että vielä viisikymmentä vuotta sitten luultiin, ettei vauva kuule mitään tai ainakin hyvin vähän. Samalla puhuin ihmisäänen tärkeydestä ja lorujen ja laulujen vaikutuksesta vauvan kielenkehitykseen. Lorujen ja laulujen kautta lapsi oppii oman äidinkielen rytmin. Äidit kertoivat myös, miten he puhuvat lapsilleen ja nimeävät esineitä ja asioita.

Aikamme alkoi olla jo lopussa, mutta lauloimme tunnin päätteeksi vielä Hei luulillan -joiun ensin yksinäisesti ja lopuksi vielä muutaman kerran kaanonissa. Minä innostuin laulamisesta kuitenkin niin, että kysyin onko äideillä kova kiire kotiin.

Koska kukaan ei ainakaan myöntänyt olevansa kovin kiireinen, lauloimme vielä Miten voin sua koskettaa -laulun. Jaoin äideille myös lupaamani kyselykaavakkeet. Tunti päättyi oikein mukavassa ja rauhallisessa tunnelmassa.

Kolmas tuokio

Aloitimme kolmannen tuokion kuuntelemalla Vauvan vaaka – levyttä Sydämen kääriin silkkiliinaan – laulun. Annoin samalla leikkiohjeita kappaleen käyttöön. Tunnin alussa oli rento tunnelma. Äidit juttelivat niitä näitä ja kaikki olivat jo paljon rennompia. Kerroin, että laulamme kehtolauluja ja muutenkin laulamme enemmän kuin aikaisemmin.

Ensimmäisenä lauluna lauloimme Risto Järvenpään Mitä mulle vastaat ystäväni – laulun. Mietimme laulun sanoista, missä tilanteessa laulua olisi mukava laulella. Laulu toimi myös hyvänä äänenavauslauluna, koska sen melodia oli melko matala. Kaikki äidit lauloivatkin reippaasti heti mukana, vaikka laulu oli kaikille tuntematon.

Olin kerännyt äideille kehtolaulunuotteja ja aloimme käydä niitä järjestyksessä läpi. Ensimmäinen laulu oli Kissanpennun kehtolaulu. Kaikki olivat sitä mieltä, että laulussa oli kaunis melodia, mutta sanat olivat liian ”kummalliset”.

Lauloimme laulun muutaman kerran ja sen jälkeen siirryimme perinteisimpiin kehtolauluihin. Samalla kysyin myös, mitä lauluja äidit olivat jo aikaisemmin käyttäneet. Mietimme esimerkiksi yhdessä tuumin, miten Pikku Kakkosen Nukkumatti -laulu loppuu. Nukkumatti -laulusta siirryimme Siniseen uneen, joka oli kaikkien mieleen. Kannustin kaikkia äitejä laulamaan rennosti ja nautiskellen. Minä keskityin enemmän pianon soittoon, ja kyllä äidit lauloivatkin ihanasti!

Pienen jutustelun jälkeen lauloimme muutaman kerran Tuu, tuu tupakkarulla - laulun. Äidit eivät olleet itse käyttäneet tätä laulua, mutta he tiesivät, että ainakin mummot olivat käyttäneet sitä nukutuslauluna. Tunnelma muuttui hetkeksi hyvin hartaaksi, kun aloimme laulaa Brahmsin Levon hetki – laulua.

Esittelin uuden laulun laulamalla sen malliksi äideille. Kukaan ei tuntenut Kauko Käyhkön säveltämää Satu -nimistä laulua entuudestaan. Mutta taas kaikki lähtivät rohkeasti mukaan lauluun. Laulua vaikeutti vähän se, että sen melodia kulki niin korkealta ja muutama äideistä oli vähän flunssassa. Yksi äideistä sai mahasta potkuja heti laulun jälkeen ja äiti totesikin, että tämä taisi olla ”mahavauvan” mieleen.

Äidit alkoivat kertoa, mitä meidän opettelemiamme lauluja he olivat laulaneet lapsiensa kanssa. Oli mukava huomata, että äidit olivat käyttäneet lauluja kotona ja varioineet niitä eri tilanteisiin sopiviksi. Yksi äideistä kertoi, että Miten voin sua koskettaa – laulu oli ollut heillä oikein ”hittibiisi”. Lauloimmekin sitä seuraavaksi, koska kaikki äidit eivät olleet vielä kuulleet sitä.

Koska olimme laulaneet ja istuneet pitkään paikallaan, esittelin äideille Kylpylaulu -kappaleen. Luin laulun sanat äideille ja kerroin heille, että tanssimme nyt musiikin mukana Kylpylaulun rivitanssina. Harjoittelimme liikkeit kahdessa rivissä vastatusten ensin ilman musiikkia ja sen jälkeen musiikin kanssa. Rivitanssi huvitti äitejä ja sai aikaan räiskyvää naurua, eli juuri sitä, mitä olin toivonutkin. Tanssimme kappaleen mukana pari kertaa. Äidit olivat tyytyväisiä jumppatuokiosta ja kaikki olivat halukkaita saamaan laulun nuotin.

Tunti oli lopuillaan ja päätimme yhteistuumin, että laulamme tunnin lopuksi Kun pimenevät illat – kappaleen. Kysyin myös, olisiko äideillä toiveita viimeiselle tapaamiskerralle ja mietimme, mitä tekisimme viimeisellä kerralla. Tunti päättyi siis rauhalliseen ja kauniiseen lauluun.

Neljäs ja viimeinen tuokio

Neljäs tapaamisemme alkoi tutun laulun kuuntelulla. Kuuntelimme Vauvojen laulun aika – levyltä Hei luulillan -joiun. Äidit olivat toivoneet viime kerralla pukemiseen liittyviä lauluja ja loruja. Niitä oli aika vaikea löytää, mutta olin ottanut muutamia esimerkkejä äideille. Kävimme alkutunnista nopeasti selaten läpi uusia lauluja. Samalla äidit kertoivat uusia ”hittibiisejä” ja kokemuksia kuluneelta viikolta.

Mietimme myös sitä, että kun äidit laulavat lauluja jo syntyneille lapsille, masuvauva saa samalla myös kuunnella ja nauttia äidin laulusta. Vaikka äidit olivatkin sitä mieltä, että paras kohderyhmä mammamuskarille olisivat ensisynnyttäjät, positiivisena nähtiin se, että nyt voi löytää lempikappaleita jo syntyneiden lasten kanssa. Äidit saivat myös suoran palautteen lapsilta heti, koska vain tietyt laulut olivat saaneet suuren suosion.

Aloitimme laulamisen Sairas karhunpoika -laululla. Laulu oli kaikille tuttu ja kaikki myös pitivät siitä. Palasimme ensimmäisellä tunnilla käytyihin pieniin lauluihin ja loruihin. Lorutimme niissä olleen Pinnistys ja ponnistus -lorun. Harjoitus jännittää ja rentouttaa vauvan lihaksia ja aktivoi siten vauvan aivot toimintaa. Sama idea oli myös Vauvan vaaka – kirjassa olevassa käsivarsileikissä.

Yritin vähän kysellä äitien toiveita, mitä he haluaisivat kerrata ja kenties vielä oppia lisää. Ensimmäinen laulutoive oli Sivelylaulu, jota lauloimme muutaman kerran vaihtaen sivelyn kohdetta. Uutena lauluna opettelimme Pää ja olkapää-laulun. Mietimme, että laulu sopisi hyvin esimerkiksi vaipanvaihtotilanteisiin. Muutamille äideille Tassun tassun -laulu oli vieras, joten kävimme sen nopeasti läpi. Äidit kertoivat Ihahaa -laulun olevan keustosuosikki, ja koska se oli kaikille tuttu, emme laulaneet sitä ollenkaan.

Esittelin äideille pieniä pukemiseen liittyviä lauluja ja kävimme niitä aika nopealla tempolla läpi. Käyttökelpoisimmat laulut erottuivat nopeasti. Jotkut lauluista olivat aika keinotekoisia ja liian monimutkaisia siirrettäväksi pukemistilanteisiin.

Äidit intoutuivat kertomaan, miten heidän vanhemmat lapsensa käyttävät tuttuja lastenlauluja kotona. Kaikilla oli kokemuksia siitä, että he laulavat tuttuja melodioita, mutta sanoittavat niitä uudestaan. Yksi äideistä ihmetteli, miksei heidän kaksivuotiaansa koskaan laula lauluja oikeilla sanoilla vaan ”möliisee” vain omia sanoituksia, vaikka osaa oikeatkin sanat. Ihmetystä herätti myös se, että lapset osaavat laulaa joitain sellaisia lauluja, jota äidit eivät ole laulaneet lapsilleen. Myös väärin kuullut laulun sanat saivat aikaan naurun pyrähdyksiä.

Esimerkkeinä olivat ”Karhun poika sairastaa, häntä heli käärme” sekä ”mikä sul on jänönen, kumma hyppel!”

Hellittelylaulut olivat olleet mieluisia jo edellisillä tunneilla. Esittelin vielä uuden Minä silitän – laulun, joka sai hyvän vastaanoton. Pitkän laulamisen ja loruttamisen jälkeen lähdimme liikkumaan Hiiri mittaa maailmaa – laulun tahdissa, joka löytyy Vauvan vaaka – levytä. Yksi äideistä joutui tyytymään meidän tanssahtelumme katsomiseen, koska oli jo niin viimeisillään raskaana, ettei voinut enää paljon liikkua.

Uusista lauluista oli vielä läpikäymättä Kylpylaulu ja Nukkumattilaulu. Lauloimme Kylpylaulun, koska olimme edellisellä kerralla ainoastaan kuunnelleet ja tanssineet laulua. Säestin laulua kanteleella ja äidit lauloivat iloisina mukana. Lausuin samalla kylpemiseen liittyvän lorun, jossa käydään kaikki lapsen ruumiinosat hauskasti läpi. Tunti alkoi olla lopussa ja äidit olivat jo kylliksi laulaneet. Kaikki palauttivat minulle vielä jakamani kyselykaavakkeet. Lopetimme viimeisen tunnin rupatteleamalla niitä näitä esimerkiksi mehiläisistä ja kärpäisistä. Oli kiva huomata, että olimme tavanneet vain neljä kertaa, niin äidit olivat jo sen verran tutustuneet toisiinsa, että keskustelivat rennosti toistensa kanssa.

7 TIEDON KERÄÄMINEN

7.1 Kyselykaavakkeen tarkoitus

Jaoin äideille toisella tapaamiskerrallamme kyselylomakkeen, jonka avulla pyrin saamaan äideiltä sellaista tietoa, joka liittyisi olennaisesti opinnäytetyöni aiheeseen. Kysymysten laatiminen tuntui aluksi haastavalta, kun en ollut itsekään vielä ihan selvillä, mitä haluaisin äideiltä kysyä. En kysynyt esimerkiksi äitien ammattia tai ikää, vaan olin kiinnostunut heidän suhteestaan musiikkiin ja omaan äänensä sekä niiden käyttämisestä arjen puuhasteluissa. Halusin myös tietää, mitkä mahdolliset laulut ja lorut olivat äidille tärkeitä ja mistä he olivat ne oppineet.

Kaikki suhtautuivat kyselyyn positiivisesti, eikä kukaan epäröinyt siihen vastaamista. Vastaustyyli vaihteli vastaajasta riippuen, mutta loppujen lopuksi vastausten sisällöt olivat aika samankaltaisia. Äidit olivat vastanneet kyselyyn joko muutamalla sanalla tai lauseella tai sitten pitkällä kertomuksella. Vastausten pituus vaihteli kysymyksestä riippuen. Olen koonnut seuraaviin kappaleisiin kysymyksittäin kaikkien äitien vastaukset tiivistäen.

7.1.1 Mahdolliset aiemmat kokemukset laulujen ja lorujen käytöstä

Kaikilla mammamuskariin osallistuneilla oli jo lapsia tai lapsi. Jokainen kertoi käyttävänsä lauluja ja loruja arkisissa tilanteissa, kuten pukiessa, syödessä ja autolla ajaessa. Laulut ja lorut olivat opittu omalta äidiltä, mummolta, erilaisista kerhoista, kavereilta sekä musiikkiharrastusten parista. Muutamat äidit olivat etsineet omat vanhat musiikinkirjansa ja palauttaneet niistä mieliinsä lempilaulunsa. Yksi äideistä kertoi myös sanoittavansa tuttuja melodioita uudelleen aina tiettyyn tilanteeseen sopivaksi.

7.1.2 Lempilaulut ja -lorut

Jokaisen äidin suosiossa tuntui olevan omasta lapsuudesta tutut perinteiset lastenlaulut. Esimerkiksi Hämähämähäkki ja Tuiki tuiki tähtönen. Näitä pieniä leikkilauluja äidit leikkivät ja lauloivat lasten kanssa yhdessä. Lasten kasvaessa suuremmiksi äidit ovat opettaneet heille lauluihin kuuluvat leikkiliikkeet. Jokaisella äidillä oli myös omat hellittely- ja kehtolaulut, joita oli laulettu jo ennen lapsen/lasten syntymää.

7.1.3 Mammamuskarissa opeteltujen laulujen ja lorujen hyödyllisyys

Äidit totesivat jo tunneilla, että ensimmäistä lasta odottavalle mammamuskari antaisi vielä enemmän kuin heille. Kukaan ei kuitenkaan kokenut kurssia turhaksi. Lorut ja hellittelylaulut koettiin käyttökelpoisimmiksi. Yritin nimenomaan esitellä sellaisia lauluja, jotka soveltuvat ihan pienen vauvan kanssa käytettäväksi. Monet äideistä tunsivat kuitenkin omimmiksi jo tutuksi tulleet lastenlaulut. Korostinkin sitä, että äidin tulisi laulaa lapselleen sellaisia lauluja joista itse pitää.

Pienelle lapselle laulaessa kun ei ole niinkään merkitystä laulun sanoilla vaan tunteella, jonka äiti luo lapsen ja itsensä välille.

7.1.4 Oma suhde musiikkiin

Olin iloinen siitä, että kaikki ryhmässäni olleet äidit kertoivat laulavansa lapsilleen. Suurin osa äideistä soitti edelleenkin yhtä tai useampaa soitinta enemmän tai vähemmän aktiivisesti. He myös kertoivat musisoivansa jo syntyneiden lastensa kanssa yhdessä. Monet kertoivat yhdistävänsä arkipuuhiinsa laulua ja soittoa. Myös musiikin kuuntelun mainitsivat lähes kaikki. Monet kertoivat pitävänsä radiota auki lähes koko päivän ja hyräilevänsä suomi-poppia ja iskelmämusiikkia radion tahdissa. Klassisen musiikin kuuntelu vilahti myös yhdessä vastauksessa. Myös kuorolaulu ja karaoke mainittiin muutamassa paperissa. Kaikille ryhmään osallistuneille musiikki merkitsi hyvin paljon, ja se oli osana äidin ja lasten arkea jo ennen kurssille osallistumista.

7.1.5 Ajatuksia mammamuskarituokioista

Monet kokivat mukavaksi sen, että sai keskittyä tulevaan pienokaiseen ja samalla tuokio oli äidille oma pieni hengähdystauko arkiaskareista. Laulu- ja loruesimerkkejä pidettiin monipuolisina ja hyvinä valintoina. Osa äideistä sai motivaatiota hankkia kirjastosta materiaalia ja etsiä niistä jo unohdettuja omia suosikkeja, joita he halusivat laulaa ja lorutella lastensa kanssa. Kaikki laulut eivät tietenkään miellyttäneet kaikkia äitejä ja usein syynä pidettiin esimerkiksi liian monimutkaisia ja vaikeita sanoituksia.

7.2 Sähköpostikeskustelut

Lähetin kaikille äideille helmikuun alussa 2007 sähköpostiviestin, jossa onnittelin uusista perheen jäsenistä sekä kyselin kuulumisia. Olin kiinnostunut kuulemaan, ovatko äidit ehtineet ja jaksaneet laulaa tai lorutella uudelle tulokkaalle. Kysyin myös, olisivatko äidit halukkaita yhteiseen tapaamiseen. Kaikki äidit vastasivat nopeasti ja kertoivat, milloin vauvat olivat syntyneet ja muutenkin kertoivat kaikkea yleistä sen hetken elämäntilanteestaan.

Kaikki äidit olivat laulaneet vauvalleen. He lauloivat vauvoilleen erilaisissa hoitotilanteissa, kuten syöttäessä, vaipan vaihdossa sekä nukuttamishetkissä. Muutama äideistä kertoi laulavansa ja hyräilevänsä pitkin päivää. Laulut ovat, mitä milloinkin mieleen sattuu tulemaan. Yksi äideistä oli vielä synnytyksestä ja vauvan ensimmäisistä elinviikoista uupunut, eikä ollut vielä pitänyt erillisiä laulu- ja loruhetkiä. Vauva oli ollut mukana esimerkiksi perheen esikoisen nukuttamisessa, johon kuuluu lempilaulujen laulaminen. Suunnitteilla olivat myös äidin ja vauvan kahdenkeskeiset hellittelyhetket laulujen ja lorujen parissa.

Äidit olivat listanneet lauluja, joita he olivat laulaneet. Listoilta löytyi sekä mammamuskarissa laulettuja että muita perinteisiä lastenlauluja. Olin iloinen, kun kaikki äidit olivat halukkaita yhteiseen tapaamiseen. Seuraavaksi aloinkin katsoa sopivia ajankohtia, sellaisen järjestämiseen. Loppujen lopuksi minulla ei ollut tarjota äideille kuin kaksi päivämäärää, jolloin pystyisin pitämään yhteisen tapaamisen. Yhtä äitiä lukuun ottamatta toinen tarjoamistani päivämääristä sopi kaikille. Päätimme pitää tapaamisen silloin.

7.3 Yhteinen tapaaminen vauvojen synnyttyä

Odotin yhteiselle tapaamiselle neljää äitiä. Olin suunnitellut, että tunnin alussa kaikki saisivat esitellä vauvansa ja kertoa kuulumisia. Olin miettinyt myös muutamia kysymyksiä, joita esittäisin kaikille yhteisesti. Keskustelun jälkeen ajattelin, että pidämme ihan normaalin vauvamuskarituokion, joka sisältäisi meidän syksyllä yhdessä opettelemiamme lauluja, loruja ja tansseja.

Tapaamiselle ei kuitenkaan ilmestynyt kuin kaksi äitiä vauvoineen. Meillä riitti kyllä keskusteltavaa ja toteutin tuokionkin suurin piirtein niin kuin olin sen suunnitellut. Lauloimme ja loruilimme niitä lauluja ja loruja, jotka olivat edellisillä tunneilla tuntuneet äideistä mukavimmilta. Oli ihana tarkkailla vauvojen ilmeitä ja reaktioita laulujen ja tanssien lomassa.

Olimme päiväkodilla neljäkymmentäviisi minuuttia, mikä tuntuikin olevan pienille vauvoille oikein sopiva aika. Kummatkin vauvat nimittäin nukahtivat heti turvakaukaloon päästyään.

Tapaamisesta jäi hyvä mieli, vaikka kaikki ilmoittautuneet äidit eivät päässeetkään paikalle. Onneksi olen jo ymmärtänyt, että pienten lasten perheissä voi tulla äkillisiäkin suunnitelmamuutoksia, enkä näin ollen syytä itseäni, jos joku ei saavukaan paikalle sovittuna hetkenä.

8 POHDINTA

Saadessani idean opinnäytetyöni aiheesta minut valtasi helpotus. Ajattelin, että aihe on hyvä ja mielenkiintoinen. Kolmas opiskeluvuosi oli juuri alkamassa ja minusta oli korkea aika alkaa miettiä opinnäytetyötä. Totta kai ajatus siitä, että aihe pitäisi keksiä, oli ollut mielessä aina tasaisin väliajoin. Aikaa kuitenkin vierähti, enkä ollut päässyt ajatuksen tasolta toiminnan tasolle. Neljännen opiskeluvuoden alkaessa tiesin, että nyt oli viimeinen hetki ”pistää töpinäksi”.

Minut valtasi kuitenkin erilainen tunne kuin opinnäytetyöni aiheen keksiessäni. Mietin, miten minä voisin kertoa uskottavasti raskaana oleville naisille, mitä heidän kehossaan tapahtuu ja mikä on hyväksi heidän mahassaan kehittyvälle pienelle ihmiselle. Aloin hankkia aiheeseeni liittyvää kirjallisuutta. Luin ja selailin kirjoja mielelläni, koska aihe oli minusta hyvin kiinnostava. Aiheen kiinnostavuus on oikeastaan koko prosessin ajan vienyt minua eteenpäin ja minusta on ollut todella mukavaa tehdä tätä opinnäytetyötä.

Samalla kun tutustuin itse paremmin aiheeseen, tein käytännön järjestelyjä ja sain mammamuskariryhmän kokoon ja tapaamiset aloitettiin. Minua jännitti aivan kamalasti. Kuunnelllessani äänittämiäni mammamuskarituokioita jälkikäteen pystyin hyvin palaamaan kunkin tuokion tunnelmiin. Ensimmäisellä tunnilla ääneni tärisi ja yrittäessäni kertoa äideille, mitä olin miettinyt, hoin vaan joka väliin, että ”olen kirjoista lukenut, että...”. Myöhemmin ajattelin, ettei minun olisi tarvinnut olla niin jännittynyt, koska kaikki, mitä kerroin äideille oli täyttä asiaa. Silloin ne asiat eivät olleet vielä minulle itselleni niin selkeitä kuin mitä ne ovat nyt, kun olen kirjoittanut ja miettinyt tätä työtäni pitkin syksyä ja talvea.

Jännitystä aiheutti myös se, ettei minulla ollut mitään aiempaa kokemusta mammamuskarista. Toisaalta, kun minulla ei ollut mitään mallia, tunnit olivat täysin minun itseni laatimia ja ideoimia.

Minulla on tällä hetkellä vauvaryhmä, jossa on kymmenen vauvaa ja äitiä. Vauvat ovat kaikki esikoisia, toisin kuin minun mammamuskarissa olleet ”masuvauvat”. Vauvamuskariryhmän äideille olen pystynyt kertomaan laulujen ja lorujen merkityksestä ja tärkeydestä aivan erilaisella ”poljennolla” kuin viime syksynä, kertoessani samoja asioita mammamuskariryhmässä olleille äideille.

En ole kuitenkaan hävennyt omaa käytöstäni tunnilla, koska esittämäni asiat olivat aivan oikeita. Itse omaan suoritukseensa suhtautuu aina kaikkein kriittisimmin. Ensimmäinen tuokio oli kaikkein jännittävin, koska osa äideistä oli minulle vieraita ja muskarituokion pitäminen pelkille aikuisille oli täysin vierasta. Tunnelma muuttui kerta kerralta rennommaksi ja äideiltä saatu hyvä palaute sai minutkin rentoutumaan.

Parasta on ollut huomata, miten itse olen päässyt aiheeseeni sisälle ja olen kiinnostunut ja innostunut aiheestani edelleen. Kaiken kaikkiaan mammamuskariprosessi on ollut minusta onnistunut. Äidit ovat olleet alusta asti mukavia ja osoittaneet aitoa kiinnostusta esittämiäni asioita kohtaan. Sähköpostikeskustelut ja viimeinen tapaamiskerta ovat myös näyttäneet, että äidit laulavat ja loruttavat vauvoilleen mielellään. Äidit ovat ottaneet laulut ja lorut osaksi arkipäivää.

Muutamit äideistä sanoivat, etteivät he ole tarttuneet monistenippuun, jonka olen heille antanut, vaikka se on käynyt mielessä monesti. Kysyin, ovatko he siitä huolimatta laulaneet vauvalleen. Vastaus oli, että ”kyllä ollaan!” Kerroin heille, ettei tarkoitukseni ollutkaan, että äidit käyttäisivät pelkästään minun opettamiani lauluja. Ajatukseni oli kertoa laulujen ja lorujen merkityksestä ja siitä, että ne voi ottaa osaksi arkipäivän puuhasteluja. Äidit olivat ajatelleet ottaa aikaa arkilaulelun lisäksi myös laulu- ja loruhetkiin, jolloin he saavat keskittyä vain perheen kuopukseen.

Koska mammamuskariryhmäläiseni olivat jo aikaisemminkin käyttäneet lauluja ja loruja, minun ei tarvinnut erikseen houkutella heitä käyttämään niitä. Keskityinkin kertomaan niiden merkityksestä varhaisen vuorovaikutuksen syntyyn sekä lapsen kehitykseen sekä tarjoamaan heille uusia lauluja ja leikkejä. Tunnen onnistuneeni tavoitteessani. Äidit ovat kerranneet vanhoista laulukirjoistaan lempilauluja ja ehkä tietoisempina laulun merkityksestä, laulaneet ja hyräilleet vauvalleen. Myös se, että kaikki ryhmäläiset ovat tavalla tai toisella kertoneet kuulumisiaan ja tunteuksiaan pitkin talvea, on pitänyt minun mieleni positiivisena.

Laulaminen ja loruttelu on mitä parhain tapa osoittaa vauvalle hellyyttä ja huolenpitoa. Äitien kertomuksista päätellen vauvat nauttivat äidin hyräilystä ja hellittelystä. Käyttämällä lauluja ja loruja arjen puuhasteluiden yhteydessä äiti ja miksei myös isä luovat perheen sisäisen kiintymyssuhteen, joka on lapsen emotionaalisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksen perusta. Ääni on ensimmäinen turvallisuuden tunteen lähde lapsen siirryttyä kohtumaailman ulkopuolelle. Äidit ovat laulaneet jo isommille lapsilleen raskaana ollessaan ja näin monet laulut ja lorut ovat tulleet tutuksi vauvalle jo sikiöaikana.

Perushoito on vauvan kehityksen kannalta kaikkein olennaisinta. Kaikki mammamuskariin osallistuneet äidit kertoivat laulavansa arkissa tilanteissa, kuten autolla matkustaessa ja vaatteita pukiessa. Laulut rytmittävät perushoitotilanteita ja luovat vauvalle turvallisuuden tunteen, kun samat laulut ja lorut toistuvat kerta toisensa jälkeen tutuissa tilanteissa.

Tämän opinnäytetyön perusteella voin todeta, että perheen ulkopuolinen henkilö pystyy musiikin avulla tukemaan äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen syntymistä. Tulevaisuudessa haluan toteuttaa mammamuskariryhmiä ja tämän kokemuksen jälkeen lähden siihen paljon tietoisempina musiikin ja varsinkin laulun merkityksestä ”masuvauvalle”. Toiminnalla voisi tukea erityisesti esikoistaan odottavia äitejä ja tarjota heille perinteisiä ja hyväksi havaittuja lastenlauluja, jotka eivät enää kulje perintönä sukupolvilta toisille. Laulujen ja lorujen lisäksi tunneilla olisi tarjolla myös konkreettista tietoa laulujen ja lorujen merkityksestä lapsen kehitykseen. Uskon, että mammamuskarille on tarvetta ja toivon, että sen tarjonta kasvaa tulevaisuudessa.

Musiikkioppilaitokset voisivat laajentaa varhaisiän musiikkikasvatustoimintaansa perustamalla ryhmiä myös odottaville äideille.

LÄHTEET

Alho E., Hautsalo H. & Perkiö, P. 2002. Vauvojen laulun aika. 7. painos. WSOY, Helsinki.

Alijoki E., P. 1998. Pesästä pienikin ponnistaa, lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Kirjayhtymä Oy, Rauma.

Arajärvi T. 1988. Tasapainoinen lapsuus. WSOY.

Himberg L., Jauhiainen R. 2000. Suhteita, minä, me ja muut. 1.-2. painos. WSOY, Porvoo.

Hongisto-Åberg M., Lindeberg-Piiroinen A. & Mäkinen L. 2001. Musiikki varhaiskasvatuksessa. 4. painos. Warner/Chappell Music Finland Oy, Tampere.

Karppinen S., Puurula A. & Ruokonen I. 2000. Elämysten alkupoluilla, Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Finn Lectura, Tampere.

Lampila H-I. 2006. Beethoven saa sikiön tolaltaan. Helsingin Sanomat 3.12.2006.

Ruokonen 2000, Musiikki lapsen minuuden vahvistajana ja maailman rakentajana. Teoksessa: S. Karppinen, A. Puurula, I. Ruokonen, 2000.

Rödström M. 1993. Lapsen kehitys 0-3 vuotta. Otava, Keuruu.

Tamminen T. 2007. Alle kolmevuotiaat lapset on voitava hoitaa kotona. Helsingin Sanomat 23.2.2007.

Tamminen T. 2004. Olipa kerran lapsuus. WSOY, Juva.

Varjo Pirkko 2003. Varhaiset vuorovaikutussuhteet kertoivat kielen oppimisesta. Lastentarha 1/2003.

LIITTEET

Tunnilla käytetyt ja esitetyt laulut ja lorut olivat valikoitu seuraavista teoksista:

Alho E. 2003. Vauvakulta. WSOY, Porvoo.

Alho E., Hautsalo H. & Perkiö S. 2002. Vauvojen laulun aika. WSOY, Porvoo.

Huovi H., Perkiö S. & Kostilainen L. 1998. Urpon ja Turpon laulukirja. Tammi, Hämeenlinna.

Kaikkonen M., Ollaranta R., Simojoki M., Sapanen S. & Itkonen J. 2000. Olin laulukirja. Otava, Keuruu.

Kiiski P., Pohjola E. & Sariola E-L. 1988. Musica 3-4. Fazer Musiikki Oy, Helsinki.

Ollaranta R. ja Simojoki M. 1979. Musiikkia muksuille. Otava, Keuruu.

Perkiö S. & Huovi H. 2002. Vauvan vaaka. Tammi, Vammala.

Peukaloputti 2004, Otava. Toimittanut Kauppila K. Keuruu

Sapanen S. 2004. Leikkitunti. Otava, Keuruu.

Sapanen S. 2006. Lystitunti. Otava, Keuruu.